

VISIÓ DE FUTUR DEL PATRIMONI

Tarragona vers el segle XXII

JUSTIFICACIÓ

La trajectòria de la posada en valor del patrimoni històric-arqueològic de Tarragona, en el sentit més ampli, ha estat des que es té coneixement del seu potencial, un procés amb avenços i retrocessos. La notorietat dels canvis positius experimentats durant el segle XX, ha configurat la realitat abans imperceptible d'un conjunt monumental espectacular. A Tarragona el fenomen extraordinari de conscienciació pública en la vindicació del patrimoni és el que ha impulsat i obligat a establir paràmetres i actuacions on la defensa patrimonial és l'element clau.

La RSAT en això ha estat l'element polaritzador de la convicció d'una societat civil que és exponent d'una consciència col·lectiva, que proposa recuperar signes d'identitat que transcendeixen el mer localisme i es projecten al món. Així l'arqueologia, en tant que concepte no únicament científic, planteja línies d'actuació que vinculen passat, present i futur, que lògicament incideixen en el planejament del territori.

A mesura que s'han anat recuperant diferents elements monumentals que eren part integrant d'un tot, s'ha anat definint un conjunt que fa pocs anys es presumia només sobre paper i el coneixement del qual estava tan sols a l'abast d'una minoria d'especialistes. Certament, el resultat d'aquest procés no ha estat una mera addició de restes sinó ha constituït un efecte multiplicador, tot donant un salt qualitatiu i quantitatiu que ha merescut la nominació de Patrimoni Mundial. Ara bé, no estan exhaurides les possibilitats d'arrodoniment i potenciació del patrimoni cultural de Tarragona i no tan sols cal gestionat de forma sensata i racional el que ja gaudim, sinó que s'ha de prosseguir amb la tasca iniciada, tot lligant-la amb els testimonis que resten d'altres moments històrics de la ciutat, i conjuntament amb la seva realitat actual projectar-la envers el futur.

Les ciutats o països s'han anat desenvolupant i han forjat identitats a través de salts diferencials, generats en moments d'engrescament col·lectiu. A Tarragona l'element dinamitzador, reivindicatiu en patrimoni, està present i és actiu des de fa més de 150 anys; canalitzar-lo i integrar-lo de manera racional en el planejament de la ciutat és inqüestionable com la seva mateixa essència.

Arran de l'experiència podem assegurar que tant les tasques de recuperació, adequació i potenciació del Patrimoni com el propi planejament urbanístic s'han de considerar i projectar a molt llarg termini. Som conscients del seu elevat cost econòmic final i de la necessitat que es pugui anar absorbint el possible cost social que pot representar. Pensem que és convenient l'existència d'una planificació a un termini molt més llarg del que es considera normalment, que permeti que tothom conegui les regles de joc, que les finances de la ciutat puguin assimilar els costos de manera raonable i que es pugui aconseguir una optimització dels esforços a esmerçar evitant passos en fals.

És per això que sota el lema de "Tarragona: vers el segle XXII", a continuació detallem el conjunt de propostes d'actuacions que s'haurien de realitzar envers el patrimoni.

1.- CONDICIONANTS GENÈRICS

1.1.- PLANIFICACIÓ

- Estudi detallat d'un pla arqueològic, prèvia anàlisi de totes les troballes arqueològiques antigues i modernes.
- Zonificació del terme municipal i establiment de zones de risc arqueològic en diferents graus i adequació del planejament urbanístic a aquest tema.
- Delimitació precisa de zones de protecció de cadascun dels conjunts monumentals.
- Elaboració d'un pla de protecció per les restes arqueològiques al carrer, especialment les epigràfiques.
- Estudi detallat de les necessitats globals d'equipaments culturals i administratius

necessaris per la ciutat i dels diferents edificis singulars que existeixen per veure la seva possible reutilització (p.e. Banc d'Espanya, Casa Foxà, Ca la Garsa, Antic Ajuntament, etc.).

1.2.- INVESTIGACIÓ I DIFUSIÓ

- Estudi científic de cadascun dels monuments identificats, per la seva posada en valor.
- Divulgació i difusió de les noves troballes arqueològiques que reforcin el valor del conjunt arqueològic i que serveixin per garantir-ne la informació que els ciutadans tenen dret a gaudir.
- Difusió a nivell internacional de les troballes arqueològiques de Tàrraco i dels seus estudis derivats.
- Senyalització unificada amb criteris pràctics d'eficàcia i amb previsió del seu manteniment.

1.3.- CRITERIS I PROTOCOLS

- Establir un obligatori codi deontològic professional per a les empreses dedicades a l'arqueologia a fi de neutralitzar la possible pressió dels promotors contractants dels seus serveis.
- Establir un protocol d'intervencions arqueològiques que garanteixi la conservació de les restes arqueològiques.
- Establir el criteri de valorar les restes en funció de la globalitat i no permetre l'anàlisi fragmentaria en petits solars (p.e. restes del carrer Pere Martell).
- Establir un protocol de protecció i alliberament de les visuals del Conjunt i dels Monuments (p.e. Hostal del Sol, Baixada de Peixateria, línia de l'horitzó).
- Evitar actuacions contradictòries.

1.4.- INTEGRACIÓ I VISIÓ ÀMPLIA

- Suport financer per la iniciativa privada en la restauració i integració de restes arqueològiques o monumentals dins d'àmbits comercials o residencials.
- Començar a potenciar la Tarragona Medieval en els seus valors artístics amb especial cura en la protecció d'estructures arquitectòniques a la part alta.
- Documentar sempre restes i edificis que hagin de desaparèixer de la trama urbana fins i tot dels segles XIX i XX.

2.- BASES ORGANITZATIVES

- Creació d'un ideari amb les directrius bàsiques de conservació de patrimoni que ha de ser l'eina que regeixi les actuacions municipals i de la Generalitat, que eviti els dubtes i polèmiques sobre la conservació dels jaciments.
- Creació d'un consell assessor o consultiu vinculant en matèria arqueològica, amb representació de tots els actors en aquest tema, sense exclusions i sense hegemonia de les administracions públiques.
- Vehicular instruments que permetin que la societat civil s'involucri en la protecció i defensa del patrimoni cultural.
- Creació d'un servei municipal d'Arqueologia d'acord amb la llei que gestioni els aspectes de patrimoni a nivell local prèvia redacció d'un pla arqueològic.
- Integració en la Comissió Territorial de Patrimoni de membres de la RSAT, expulsats des de l'afer Eroski. Incorporació a la de l'Ajuntament amb veu i vot.
- Desenvolupament d'un pla estratègic d'arqueologia urbana per a l'any 2025.
- Activació de la promoció de turisme cultural de qualitat per la ciutat i específicament pels monuments declarats Patrimoni de la Humanitat.

3.- INTERVENCIIONS I ACCIONS ESPECÍFIQUES

3.1.- MURALLA

- Restauració acurada dels trams afectats per l'erosió o en mal estat.
- Estudi de supressió de finestres i balcons innecessaris.
- Habilitació del tram eclesiàstic del pas de ronda.
- Reobertura d'algunes portelles ciclòpies.
- Incorporació del jardí del Palau Arquebisbal a la visita i de la Torre de l'Arquebisbe, amb un concepte de tanca transparent.
- Eixamplament del tractament de Passeig Arqueològic a la zona de Passeig Torroja.
- Recuperació com a zona verda pública dels patis de l'antic Seminari, sota la Falsa Braga i la seva integració a l'àmbit de passeig Arqueològic.
- Donar el mateix tractament a la zona inferior al Passeig Torroja fins a l'Autovia de Circumval·lació, des del camí del cementiri fins al carrer J.S. Bach, deixant tan sols les instal·lacions de l'Hospital Casa Blanca (tingui's present que la zona del Club de Natació és verd municipal). S'hauria de completar la protecció de les muralles lliurant d'edificis la zona compresa entre el J.S. Bach i el camí de la Cuixa, fins el núm. 16 d'aquest darrer.
- Valorització i protecció de les estructures de fortificacions de les altres èpoques més enllà de la seva situació en l'entorn del Passeig Arqueològic (per evitar esdeveniments com el del baluard de la Reina Amàlia o el del fortí de la Reina).
- Regularització d'altures més enllà del nivell del pas de ronda sobretot en zones com el Passeig de Sant Antoni.
- Sanejament progressiu de trams de la muralla d'ocupacions alienes, en finestres, edificis que l'oculten, àtics i sobreàtics i de dipòsits d'aigua.
- Neteja de qualsevol tipus de xarxes de distribució elèctrica, enllumenat, telefonia i baixants que afectin el monument, inclosos els que serveixen pel propi servei d'aquest recinte monumental.
- Restauració de la porta d'arc múltiple romana dels Socors.

3.2.- RECINTE DE CULTE

- Fer accessibles i visitables les restes de la cel·la del temple.
- Excavar i recuperar espais de sota el carrer Sant Pau, les Coques i cases veïnes.
- Donar continuïtat al conjunt de restes de mur del pòrtic en diferents edificis (COAC, Claustre Catedral, locals privats) i estudiar-les en detall.

3.3.- FÓRUM P.H.C.

- Restitució de la secció del fòrum en la zona de Ca l'Agapito arribant fins l'Arc d'en Toda, Sant Miquel del Pla, carrer del Comte, incloent-hi el jardí de l'antic Beateri. Respectar la façana i església de l'edifici que dona a la Plaça Pallol.
- Continuació de l'alliberament del mur del fòrum exterior a la zona de la Baixada del Roser (ascensor Universitat) fins a la placeta de Sant Joan.
- Adquisició de les cases entre l'antiga Audiència i Casa Castellarnau per constituir un conjunt museístic paral·lel al del Pretori, que integri en una unitat monumental fins a les Voltes del Pallol a través del subsòl. Regeneració dels accessos des del circ (portes existents al carrer Ferrers).
- Revisió del tractament museogràfic de la plaça del Fòrum.
- Obertura de l'àmbit d'actuació del carrer Civaderia, Sant Miquel del Pla, per la regeneració d'aquesta zona de trama urbana tant deteriorada.
- Restauració de les façanes del Pretori.

3.4.- CIRC

- Continuació de l'adquisició i enderroc de les cases de la Baixada de Peixateria que s'alcen damunt de voltes declarades monument nacional.
- Restauració de les zones descobertes de grades del circ (corba, Trinquet Vell,

Sedassos).

- Recuperació de les grades i visorium dels carrers Enrajolat i Ferrers.
- Eixamplament de la zona de Sedassos amb els solars abandonats del Carrer Ferrers.
- Elaboració d'un pla de viabilitat del projecte d'integració de restes del circ en l'illa de cases compresa entre la Plaça de la Font, Portalet, Rambla Vella i St. Fructuós.
- Creació en l'àmbit del circ d'un museu que aplegui materials arqueològics de les pròpies excavacions, incloses còpies o originals de les làpides d'Eutiques i Fuscus.

3.5.- AMFITEATRE

- Pla de viabilitat de l'alliberament del sector de la Plaça Arce Ochotorena per redescobrir la façana i altres estructures.
- Creació d'un museu monogràfic amb les troballes actualment abandonades en les voltes i altres procedents del museu Arqueològic.
- Establiment d'un pla de seguretat per la visita del jaciment, i la seva possible habilitació per realitzar-hi espectacles.
- Recuperar l'accés de vehicles pesants i establiment de sistema de desguàs d'aigües pluvials.
- Eliminar la claveguera que passa enmig de les restes de la façana de mar.

3.6.- FÒRUM DE LA COLÒNIA

- Connexió des de les proximitats d'aquest àmbit amb la cova urbana per fer possible la seva visita pública encara que sigui de forma parcial.
- Millorar el tractament museogràfic de l'entorn, fent-lo més pedagògic.
- Aïllar visualment l'entorn de les cases veïnes sobretot amb les que tenen façanes indignes, establint a més una zona de protecció.

3.7.- CONJUNT ARQUEOLÒGIC DE LA PART BAIXA

Donar un tractament de conjunt a les restes de la Part Baixa, o sia segons l'eix de Necròpolis, Tabacalera, restes Pere Martell, Chartreuse, Termes i Teatre.

- NECRÒPOLIS

- Incorporació de les restes del carrer Vidal i Barraquer.
- Procedir a la seva reobertura immediata i total incloses les criptes, sempre que les mesures de seguretat ho permetin. -Elaborar un projecte viable de restauració del conjunt -Realitzar la connexió amb les restes de Parc Central (Conjunt Paleocristià del Francolí).

- MUSEU ARQUEOLÒGIC- TABACALERA

El lloc més adient com a Museu Arqueològic és la TABACALERA atès que resulta previsible el seu futur trasllat a una nova ubicació que millori la seva funcionalitat. Resultaria relativament fàcil la transformació dels edificis catalogats com a MUSEU i futur Centre Cultural, tenint en compte, a més, la importància de restes de la Necròpolis que es conserven en el seu subsòl.

- RESTES DE LA TRAMA SUBURBANA DE TARRACO

Incorporar al circuit de visites les restes existents en els edificis dels voltants del carrer Pere Martell fins al carrer Vapor, tenint especial cura amb els solars que resten per edificar. Començar amb caràcter immediat amb els següents elements:

- Restes existents a l'illa de cases on esta ubicada la Gerència Cadastral, on s'aplica l'ordenança de compensació volumètrica, realitzant un accés des de la plaça existent.
- Illa de cases on s'ha descobert, entre altres restes, la font monumental, on resta una zona -avui sense excavar encara- de plaça pública, cosa que facilitaria la musealització

del conjunt.

- Restes de termes privades, la propietat de les quals proposa fer-les visibles des de l'exterior.
- Restes de naus portuàries al carrer Ferrer i Duran, la propietat de les quals proposa fer-les visibles des de l'exterior.

- CHARTREUSE

Les instal·lacions de l'antiga Chartreuse s'haurien de transformar en l'element frontissa entre el conjunt esmentat fins ara i la zona del Teatre. L'antiga factoria s'hauria de convertir en un museu de l'activitat vinícola i d'aiguardents en altres temps tan representativa de Tarragona. Es pot començar recuperant els elements que restin a l'indret que s'han "deixat" al Museu de la Ciència o a la Cartoixa de Scala Dei.

- TEATRE -TERMES PÚBLIQUES

Projecte de restauració-adequació tenint en compte el seu estat actual, realització d'un petit museu monogràfic, i integració lògica i ordenada dins la trama urbana del conjunt de restes de solars veïns, fins les termes i jardí de la Chartreuse.

3.8.- TORRE DELS ESCIPIONS

- Eliminar-soterrar el traçat de línia elèctrica que interfereix en la seva visió.
- Articular la seva zona de protecció de forma ambiciosa, salvant sempre la visual des de la platja i unint la protecció a la vil·la immediata i a la via Augusta.
- Unir la seva zona de protecció a l'àmbit del PEIN de la Móra.

3.9.- ARC DE BARÀ

- Delimitar amb molta cura la seva zona de protecció visual.

3.10.- EL MÈDOL

- Insonorització amb barreres acústiques de l'entorn de l'autopista. - Cessió per part d'ACESA dels terrenys a titularitat municipal. - Establiment de la zona de protecció i elaboració d'un pla de regeneració del medi natural (en deteriorament a l'interior del Clot). Unir la seva zona de protecció a l'àmbit del PEIN de la Móra.

3.11.- ELS MUNTS

- Resolució dels límits del jaciment afavorint-lo, evitant episodis com el de la construcció damunt la necròpolis.
- Creació d'un museu monogràfic.
- Restauració d'algunes zones de la vil·la.
- Establiment de connexions entre les termes de la platja i el jaciment delimitat actualment.

3.12.- AQÜEDUCTE

- Elaboració d'un pla protector de totes les canalitzacions integrades dins del sistema d'aqüeductes de Tàrraco.
- Projecte de restauració del monument del Pont del Diable.
- Estudi de medi natural per establir la millor vegetació al voltant del monument.
- Creació d'un museu del món de l'aigua en la finca de Puig i Valls, restaurant les seves antigues construccions.
- Garantir la senyalització i establir les mesures de seguretat personals mínimes indispensables en la zona.
- Protegir les pedreres immediates a l'aqüeducte.
- Establir un pla de protecció de la zona d'afectació visual de l'entorn.

3.13.- CENTCELLES

- Programar excavacions en la finca per conèixer millor el jaciment.
- Eliminar les modernitzacions de l'aspecte extern de l'edifici que han arribat a comprometre la seva conservació.
- Delimitar la seva zona de protecció que trenquen l'harmonia del conjunt i la vulgaritzen, i substituir-les per altres més adients.

3.14.- MUSEU ARQUEOLÒGIC ACTUAL

- Independentment de la construcció d'un nou museu a la TABACALERA s'ha de mantenir l'ús de l'edifici actual, el contingut del qual s'hauria de coordinar amb el nou i també amb el Pretori-Circ.
- Preservar l'equilibri actual entre el museu, el Pretori i l'àmbit de la plaça del Rei, evitant cap modificació de volum ni estètica de l'edifici.
- Exposició immediata de les restes arqueològiques rellevants de troballa recent.
- Eliminar les pintures de la façana plana immediata al Museu

4.- ALTRES INTERVENCIONS

- Obertura a la visita pública de les voltes del Carrer Méndez Núñez.
- Recuperació de la zona de l'església i castell dels Mongons.
- Establiment d'una zona de protecció per la Torre de la Móra, la muntanya de Sant Joan i construccions similars en la zona del Gaià.
- Fer visitable el Castell de Tamarit.
- Estudiar la possible destinació de l'edifici del Banc d'Espanya a la Rambla Nova com a Biblioteca o museu d'art contemporani.
- Fer un seguiment de l'estat actual de la troballes integrades dins d'edificacions modernes per fer efectiu el dret de visita pública (p.e. carrer Pere Martell).
- Posar en valor els elements característics de les edificacions medievals i modernes de la Part Alta com per exemple els portals de cases senyoriales, que haurien d'ésser visibles i s'hauria de preveure la seva il·luminació i restauració.
- Evitar la desnaturalització de la Part Alta, és a dir, regular els criteris de nova construcció per no alterar l'essència i l'estètica del conjunt.
- Restringir el trànsit a la Part Alta.
- Tenir especial cura en la protecció dels edificis i trama urbana del segle XIX i la documentació de tot tipus de detalls arquitectònics dels edificis en reforma o transformació.
- Establir un inventari i un pla de protecció de totes les construccions defensives i de defensa passiva (refugis) de la Guerra Civil.
- Elaborar la carta arqueològica del terme municipal (conèixer és previ a conservar).

5.- CONSIDERACIONS FINALS

Amb aquest document es vol establir un conjunt de premisses per valoritzar el jaciment arqueològic de Tarragona en la justa mesura del seu potencial. Caldria, però, completar aquesta proposta amb dos instruments com són la determinació de cost econòmic i una periodització en l'execució dels treballs pertinents. Ambdues qüestions són claus per aconseguir el que podríem anomenar "projecte Tàrraco", però més important és la conscienciació en una trajectòria ferma per la recuperació patrimonial que ha d'engrescar tota la ciutadania. Els temes apuntats són exhaustius, n'hi ha de transcendència econòmica o de magnitud molt desigual, però que es poden anar compaginant amb el temps. Si es defineixen clarament premisses a seguir i es compleixen progressivament, el temps ha de ser vist com un factor més que juga a favor i que només suma actius al projecte. A tot el que s'esmenta s'ha d'afegir un valor més a

tenir en compte: la projecció exterior del jaciment de Tàrraco, tant a nivell científic com a nivell de promoció turística; ambdós aspectes seran també fonamentals per l'assoliment de les fites que desitgem pel nostre conjunt patrimonial.